

Lofotkrafta.no

ET MAGASIN FRA
LOFOTKRAFT
UTGAVE NR. 3 - 2015

Tar fisker- arven videre

TRE GENERASJONER: Geir Ivar Eriksen med sin far Harald og datteren Melinda Eriksen foran båten Vareid på havna i Ballstad.

***Heltene i
stolpene***

Beredskapen før og etter uværet

***Garasjen som
forsvant!***

Lofotens mest kjente garasje

***Lofotkraft
Bredbånd 10 år***

Feirer 10 år med fiber i Lofoten

Jo, det finnes dårlig vær

Hvem laget slagordet «Det finnes ikke dårlig vær, bare dårlige klær»? Jeg vet ikke, men jeg er helt sikker på at det mennesket ville skiftet mening etter å ha vært i Lofoten 7. februar. For det finnes dårlig vær. Farlig dårlig vær.

Ekstremværet «Ole» ble ikke en vanlig vinterstorm. Det ble et uvær som dramatisk minnet oss om vår sårbarhet i hverdagen, om kostnadene knyttet til naturkrefter vi ikke kontrollerer, og om konsekvensene for hvordan vi planlegger for bedre å takle neste storm. For den kommer, en eller annen gang.

Lofotkraft ble etablert for å sikre kraftforsyningen til regionen så godt som mulig. Det jobber vi hele tiden for å utvikle til beste for innbyggerne i Lofoten. Vi ligger geografisk utsatt for vær og vind, og har noen forutsetninger rundt krafttilførselen som krever gode planer og løsninger.

På de neste sidene i dette magasinet kan du lese hvordan våre medarbeidere arbeidet med en ekstremsituasjon som orkanen «Ole» – og hvordan de gjør mange av de samme oppgavene på mindre dramatiske hverdager for å sikre lys og varme.

Men det er mer ved «Ole» enn det som skjedde 7. febr.

I løpet av de 14 første dagene etter uværet hadde vi bare på Vestvågøy innregistrert mellom 230 og 240 arbeidsoppdrag som var direkte relatert til stormen. Det innebar i praksis at alt disponibelt mannskap hadde brukt all sin tid på å reparere skader i disse 14 dagene, og slik ville det være i minst to uker til.

Det betyr forsinkelser for alt annet av planlagte prosjekter, både de kundene har bestilt og de som vi selv har initiert.

Vi er i gang med det største utbyggingsprosjektet i Lofotkrafts historie. Vi skal skifte ut gammel infrastruktur for nærmere en milliard kroner de nærmeste årene. Det gjør vi blant annet for at nettet bedre skal tåle dårlig vær. Heldigvis tålte den nye Kanstadlinja uværet bedre enn mange andre strekninger. Men svært mange av linjebryddene skyldes ikke at vi har gammelt nett mange steder i Lofoten. Den største delen av bryddene er knyttet til at fremmedlegemer (som trær eller gjenstander) blåser ned over nettet.

Det vil skje også med et nytt linjenett, men feil kan lettere spores i den nye infrastrukturen.

Vi hadde absolutt alt tilgjengelig mannskap ute i felt fra første anledning da vinden løyet. De gjorde en fantastisk jobb, og som leder i Lofotkraft er jeg takknemlig for at deres innsats så tydelig er blitt satt pris på av befolkningen i Lofoten. De gjorde en uvurderlig innsats for at vi skulle få strømmen tilbake så raskt som mulig.

Ved en storm som denne kommer kostnadene i tre bolker for et kraftselskap:

Kundene skal kompenseres når strømmen uteblir, i følge klare regler fastsatt av myndighetene. Dette vil beløpe seg til over fem millioner kroner.

Dernest kommer de såkalte KILE-kostandene. I Norge har vi et system som gir nettselskapene insentiv til å sikre mest mulig pålitelig levering av kraft. Ordningen betyr enkelt forklart, at kundenes avbruddskostnader reduserer selskapenes tillatte inntektsrammer. Pr nå, ser det ut til at dette koster oss drøyt 20 millioner kroner.

Til sist kommer kostnadene ved å drive feilretting. Over 300 strømbrydd ble meldt inn, over 100 stolper ble ødelagt. Det er rett og slett prisen for dårlig vær.

Samlet sett vil «Ole» trolig koste oss 32 millioner kroner.

Et godt og stabilt kraftnett er en betingelse for å kunne bo og drive næring i Lofoten. I dag opplever vi at fiber og internett utvikler seg til å bli en like selvsagt og viktig del av infrastrukturen.

For 10 år siden etablerte vi Lofotkraft Bredbånd, og gjennom fibernettet som er lagt på kryss og tvers i Lofoten har svært mange husstander og bedrifter optimale teknologiske forutsetninger. Vi har bare fått en liten forsmak på hva internett vil bety for måten vi organiserer våre liv på.

I første omgang har det handlet om underholdning: Filmer, musikk, medier. I morgen vil denne bruken overføres til andre områder: Helse, mat, omsorg, trygghet. Ja, i framtida vil det også bety at Lofotkraft kan basere styringen av kraftnettet på fiber og ikke på satellitt, som viste seg ustabil enda en gang under vinterens stormvær.

Slik kan vi fortsette å trygge hverdagen, gjennom å investere i framtiden.

Ha en god sommer!

Arnt M. Winther
Adm. direktør i Lofotkraft

Innhold

FISK

Møt Geir Ivar Eriksen (bildet) og Svein Kåre Johnsen, to lofotkarer som satser stort på fisk.

FIBER

Trine Husjord (bildet) og kollegene i Lofotkraft Bredbånd feirer 10 år som fiberleverandør.

Leder.....	2
Heltene i stolpene.....	4
Garasjen som forsvant.....	7
Ser lyst på framtiden.....	8
Mer enn bare fisk.....	10
Fra sild til makrell.....	13
Vi har jo et hav av råstoff!.....	14
Alle vil ha tunger.....	17
Derfor er Lofoten så populært.....	18
Lofotkraft Bredbånd feirer 10 år.....	20
Tar opp igjen fusjonssamtaler.....	25
Rekordmange vil ha lærlingplass.....	26

Lofotkrafta.no er et magasin og nettsted utviklet av Lofotkraft AS.

Lofotkraft AS publiserer dette magasinet og nettstedet fordi informasjon om vår virksomhet og forhold knyttet til dette arbeidet er en del av ansvaret vi har overfor våre eiere og befolkningen i Lofoten. Lofotkraft eies av kommunene Røst, Værøy, Moskenes, Flakstad, Vestvågøy og Vågan. Lofotkraft selger ikke strøm, men er ansvarlig for kraftnettet i Lofot-regionen.

Utgiver: Lofotkraft AS

Redaktør: Merete Mandt Larsen, kommunikasjonsleder

Mobil: 918 34 938, E-post: merete.larsen@lofotkraft.no

Tekst og foto: Peter Raam, Tore Berntsen og

Jon-Terje H.Hansen - Visualdays AS.

Design og produksjon: Promo Norge Reklamebyrå, Svolvær.

Opplag: 12.000. Alle husstander i Lofoten.

Trykt på miljøvennlig papir.

Heltene i

Det startet som enda et uvær, utviklet seg til å bli en av de største utfordringene Lofotkraft har hatt, og endte med skryt på lederplass i Lofotposten. Men hva skjer egentlig når ekstremværet herjer?

Tekst: PETER RAAUM - Foto: TORE BERNTSEN

Orkanen «Ole» stilte hele Lofoten på voldsomme prøver, ikke minst fordi strømmen forsvant.

- Lofotkraft mottok melding om over 300 brudd på strømmettet.
- Over 100 stolper ble ødelagt.
- Med brudd på begge hovedforsyningslinjene inn til Lofoten var 18 000 mennesker uten strøm i over 24 timer. Hele Lofoten var i svart i 4-5 timer.

For de vel 100 ansatte Lofotkraft-organisasjonen ble det naturlig nok mer enn hektisk. Nærmere 60 montører var ute i felten for å rette feil, i tillegg til en beredskapsorganisasjon sentralt på 30 personer. Blant dem: Eirik Storeide, leder for operativ drift i Lofotkraft.

Da «Ole» slo inn i formiddagstimen lørdag 7. februar, var han godt forberedt. Værmeldingene hadde ikke etterlatt noen tvil. Da andre hadde hamstret inn stearinlys og litt ekstra mat, hadde han rekvirert helikopter og gravemaskiner.

Han visste hva som var i vente.

Det begynner alltid med en værmelding. Riktig dårlige værutsikter betyr innkalling til møte med beredskapslederen. I Lofotkraft er det sjefen sjøl, Arnt M. Winther. Skal beredskapen forhøyes?

– Med «Ole» var det klart at vi måtte gjøre noe. Vi doblet alle vakter gjennom hele helgen, testet de sju aggregatene vi har, og sjekket at drivstoff og annet utstyr var i orden. Samtidig sjekket dobbeltsjekk

vi alle værprognoser. Og de viste alle det samme, så vi skjønnte at dette ville bli ille. Vi har mange eksterne montører engasjert nå på arbeid med nye linjer, så vi spurte om vi også kunne få ha dem i beredskap. Alt i alt hadde vi dermed 60 montører klare. Og alle 60 ble sendt ut i løpet av helgen.

En vanlig helg disponerer Storeide og de andre vakthavende driftslederne tre montører som håndterer all feilretting i hele Lofoten. Men dette ble ingen vanlig helg.

Eirik Storeide er en av åtte ingeniører i vaktturnus. Dette var hans helg.

– Så i tillegg til vanlige forberedelser gjennomgikk vi egne planer og rutiner, og dobbeltsjekket beredskapsplanen. Vi gikk særlig nøye gjennom planene for hvordan ting skal

PINNEVED: Akkurat der sjøkabelen stikker opp på Engøya ved Henningsvær kom orkanen «Ole» med voldsom kraft – og knakk stolpene. Her fra arbeidet da nye stolper blir floyet inn. Mer enn 100 stolper ble ødelagt under orkanen.

stolpene

kobles om når noe skjer.

– Vanligvis skal vi ha tilgang på helikopter innen 4 timer, nå bestilte vi to stykker til søndag morgen. Vi hadde rekvirert grave-maskiner som stod klare på lastebiler. Vi hadde forsikret oss at to drivstoffleverandører var klare med diesel. Og vi hadde testet aggregatparken på Røst.

Når det er «vanlig uvær» sitter den vakthavende ingeniøren vanligvis på drifts-sentralen, og derfra ledes arbeidet i tråd med sikkerhetsforskrifter og regelverk, i tillegg til at det er en leder for operasjonen i felt.

– Det er slik vi gjør hver dag, sier Eirik Storeide. Og slik han gjorde nå, med én vesentlig forskjell:

– Det var som å gange alt med 200 da det begynte å blåse opp natt til lørdag.

Lofotkrafts prosedyrer for feilretting er slik:

På driftslederens datamaskin kommer meldinger fra diverse stasjoner ute i nettet, og hvis en stasjon oppdager en feil, går en

alarm på vakttelefonen. Bransjetermen er «effektbryter», men egentlig er det en sikring som går. Da kan ganske store områder bli uten strøm. Lofotkraft har mange fjernstyrte brytere rundt om i nettet, og ved å koble disse til og fra kan man identifisere seg fram til det området hvor feilen har oppstått.

På fagspråket kalles dette seksjonering. Slik avgrenses feilområdet mer og mer, men noen ganger kan det gjenstå områder på mange kilometer, avhengig av hvor

bryterne er plassert.

Under «Ole» var Gimsøya en utfordring, for der er det ingen slike fjernstyrte punkter mellom Gimsøyastraumbua og Leknes. Men det er mange brytere som kan slås av og på langs linja, og da må man fysisk fram til disse bryterne. Derfor tar det lang tid. Over Gimsøya er det ca. 10 slike brytere, mens på et vanlig luftnett er det brytere på omlag hver

Eirik Storeide

Arnt Winther i direkteending etter orkanen «Ole»

Heltene i stolpene

HELIKOPTER: Lofotkraft hadde rekvirert to helikoptere som stod klare dagen etter orkanen.

femte kilometer.

– Slik foregår feilsøk og retting både i en normalsituasjon med én feil og i en unntakstilstand som nå med feil over alt, sier Eirik Storeide.

– I høyspent- og lavspenningsnett samlet registrerte vi omlag 300 feil i løpet av helgen. Og vi må fysisk ut på hvert eneste av disse punktene for å lokalisere og rette.

– Hva slags feil er det?

– Mange av dem er enkle, med sikringsbrudd i transformator (som vi kaller nettstasjoner) eller kabelskap. Det er sikringer over alt. Det er særlig der vi har helt blanke linjer (ikke de svarte), at disse blåser sammen i vinden og kortslutter. Vi må da fysisk bytte sikringene. Kanskje 100 av de 300 var slike. Det er enkle ting å løse, men det kan være langt å kjøre.

– Så er det ofte ledninger som slites eller gnages av, slik at linja fysisk ryker. Det kan også være trær som faller over, eller at det løsner i klemmeforbindelsene i skjøtene. Andre ganger er det isolatorene som knekker. Også dette er feil som er relativt lette å se og ordne.

– Så kommer de mer kompliserte, som når traversene knekker, eller at mastene knekker. En siste kategori kan være transformatorhavari, det var lite nå, men kommer gjerne når det er uvær med lyn. De tar tid å bytte. På de verste helgene har vi hatt 20-25 slike, sier Storeide.

Lofotkraft har hvert år øvelse hvor organisasjonen trimmes for å takle slike ekstrem-situasjoner. Siste øvelse var i oktober – med en øvelse som liknet veldig på situasjonen som Lofoten opplevde nå.

– Det er et veldig stort apparat som settes i sving på kort tid, så det gjelder å vite hva man skal gjøre. På natta fikk vi de første alarmene om at nettet begynte å ramle ut, og jeg dro ned til driftssentralen klokka tre. Vi kalte ut montører i 6-tida, og da fór det ut seks mann som tok unna det meste fram til klokka 10. Men så eskalerte det i 11-12-tida. Det var som en bryter ble skrudd på, da orkanen kom, sier Eirik Storeide.

– I store trekk fungerte det som det skulle. Lofotkraft har jo opplevd dette mange ganger, både fordi vi har hatt et gammelt nett og fordi vi geografisk ligger der vi ligger. Så vi er vant til å håndtere feil. Vi fryktet ising, men opplevde det heldigvis ikke. Det er den verste kategorien. Ved uvær med ising er alt håp ute, egentlig. Da kan det rase kilometervis med ledninger, slik det gjorde i 1993, nord på Vestvågøy så det ut som en slagmark.

Han avslutter:

– Vi har generelt mindre feil nå enn før, dette fordi det skjer mye oppgradering av nettet og fordi vi kjører et veldig koordinert vedlikeholdsprogram. I tillegg stiller nå forskriftene krav til utstyr som tåler mer uvær.

Får aldri informert nok

Det finnes bare én regel for godt informasjonsarbeid når ekstrem-situasjoner: Du får aldri informert nok.

Jeg tipper vi oppdaterte nettsiden mellom 20 og 30 ganger i løpet av den verste uværperioden, sier informasjonsleder Merete Mandt Larsen i Lofotkraft.

– I utgangspunktet er vi opptatt av at berørte kunder skal få beskjed. Derfor sender vi SMS, både generelt og til kundene i konkret rammede områder. Med hyppige beskjeder får vi færre henvendelser til kundesenteret, og de vil da igjen ha bedre tid til å bistå de som ringer dit likevel.

Dernest er det viktig å gi oppdaterte beskjeder, med klokkeslett, på beredskapssiden på nettet, sier hun.

– I tillegg er det selvfølgelig mediene. Vi var nøye med å fortelle hva vi gjorde og vi hadde fordelt oppgavene internt, slik at alle fikk den informasjonen de var ute etter. Men selvfølgelig – vi prøvde å være edruelige i å fortelle når kundene kunne forvente å få strømmen tilbake. For det kan være veldig vanskelig å si sikkert, legger hun til.

Foto: Thomas Ellingsen, montør, Lofotkraft

ORKAN XXL: Vindmåleren etterlot ingen tvil om at brua over Gimsoystraumen var forbudt område da det blåste som verst.

KOMMUNIKASJONSLEDER:
Merete Mandt Larsen

BORTE VEKK: Günter Reinfeld
eide det som orkanen «Ole» gjorde til
Lofotens mest kjente garasje.

Garasjen forsvant

Men VW-bobla og hønene slapp uten skrammer.

Tekst: PETER RAAUM - Foto: TORE BERNTSEN

Utenfor et hvitmalt bolighus på Vareid i Flakstad, står en blå Volkswagen-boble, 1967-modell. Om formiddagen stod den pent i garasjen, i ly for den tiltagende vinden som feide inn fra havet. Snart viste vindmålerne 53 sekundmeter inne på flyplassen på Leknes. Ingen vet nøyaktig hva den målte her ute i havgapet.

Men en video, som snart skulle gå sin seiersgang i mediene, viser hva som skjedde der vinden fikk tak. Günter Reinfeld forteller:

– Jeg var ute sammen med naboen, og vi var egentlig opptatt av å få fatt i et gammelt

juletre som var tatt av vinden. Da ropte plutselig naboen til meg: «Günther, garasjen! No fer han!»

Så sant som det var sagt:

Garasjen rykket og ristet i grunnvollene, slik bygninger gjør når vindpumper herjer i en Donald-film – og vips, så føyk den med vinden.

– Jeg hadde mobilen i hånda, slo den på, og begynte å filme. Og så fôr garasjen avgårde! Heldigvis ble ingen skadet. Garasjen endte som pinneved på den andre siden av jordet, men til alt hell ble ingen truffet av de mange plankebitene, sier Günter.

– Og bilen din?

– Den fikk ikke en eneste ripe. Bobla har vært ute en vinternatt før, ler Günter – som er lærer ved barneskolen på Fygle

– Jeg fikk fire henvendelser den lørdagen fra folk som ville kjøpe bilen, blant annet ringte en kar helt fra Kristiansand. Men bilen er ikke til salgs, sier Günter om klenodiet som ble produsert helt tilbake i 1967.

I garasjen bodde også tre høner, som heller ikke fikk synlige skader. I dag bor de godt sikret i et nysnekret, lite hønsehus under terrassen.

Se videoen på
Lofotkrafta.no

Gullet i fiske- banken

Side 10

Møt Geir Ivar
Eriksen

Side 14

Møt Svein Kåre
Hansen

I tusenvis av år har fisken vært viktigste betingelse for bosetting i Lofoten. De fornybare fiskeressursene har vært utømmelige. Forskere har påvist at steinaldermannen i Lofoten bare måtte arbeide 12 timer i uka for å skaffe mat, takket være det rike fisket.

På 1300-tallet var Lofotfisket grunnlag for 80 prosent av all norsk eksport til utlandet. Stadig er tørrfiskeeksport viktig for Lofot-samfunnet.

På Røst produseres hvert år tørrfisk med en eksportverdi på over 400 000 kroner pr. innbygger.

I 1570 skapte den flamsk-belgiske geografen og kartografen Abraham Ortelius verdens første trykte atlas. Der stod navnet på tre norske byer: Bergen, Trondheim og Vågar, dagens Kabelvåg. Lofotfisket var en internasjonal begivenhet.

Stadig er fisket en av Lofotens aller

viktigste næringer. De siste årene har bestandene av skrei vært større enn på mange år. Bare på Røst har fiskebedriftene nå en omsetning på over 500 millioner kroner i året. Samtidig øker bevisstheten om fiskens fantastiske kvaliteter.

Men antallet fiskere stiger ikke. Og antall mottak, bruk og utsalg blir ikke flere. Det blir stadig vanskeligere å etablere seg som fisker. Vi har snakket

med to lofotværingar som har trosset trenden, og satset alle penger og all sin arbeidstid på fisket.

Geir Ivar Eriksen fra Leknes stod i valget mellom å fortsette i liten skala, eller satse stort. Sammen med Ronny Hardy fra Værøy valgte han det siste. Svein-Kåre Hansen drev fiskebutikk 18 år, før han i 2012 valgte å utvide – og bygget restaurant.

Mer enn bare fisk

«Før tok du båten, fôr på havet og fisket alt du kunne. Og jo dyktigere du var til å fiske, jo mer tjente du» sier Geir Ivar Eriksen. Så enkelt er det ikke lenger.

Tekst: PETER RAAUM - Foto: TORE BERNTSEN

Fortsatt er riktignok den grunnleggende kunnskapen viktigst. Du må kunne fiske. Som faren til Geir Ivar, Harald (84). Han begynte som 12-åring. Hver eneste krone han har tjent i livet, har han tjent med relasjon til havet.

For Geir Ivar var yrkesvalget ikke like opplagt, selv om han har hatt dragningen mot yrket helt siden han begynte å skjære tunger som 7-åring. Midt på 1980-tallet var fiskeryrket enda mer krevende enn ellers, så krevende at hans mor og far ba ham finne noe bedre. Og siden har det egentlig ikke blitt så mye lettere.

– Krevende..., spør Geir Ivar Eriksen.

Han trekker på det:

– Det er mer butikk. Nå sitter veldig mange og spekulerer. De rikeste fiskerne nå er ikke på havet. De sitter å kjøper og selger kvoter og båter. Det har blitt business, nesten som spekulasjon, sier han.

Og bruker sin egen historie som eksempel:

– Da vi kjøpte oss opp med denne båten, kjøpte vi kvoter. Vi kjøpte en fra Værøy, en fra Røst og en her fra Stamsund – og så satte vi dette sammen som en pakkeløsning. Måtte bruke 4-5 forskjellige båter, meglere og advokater for å sette det sammen. Men når du har gjort jobben og satt pakken sammen, så er den verdt mer enn delene du kjøpte inn for.

Da vi hadde kjøpt kvoter for 13-14 millioner og alt var i orden, var det verdt 18 millioner. Skulle rederiet ville selge det, hadde det blitt en fortjeneste på fem millioner. Det blir mange timer på havet for å tjene det samme beløpet på bare å fiske. Så det er blitt annerledes.

Geir Ivar Eriksen er fisker i fjerde generasjon. Familien er egentlig fra Vareid (Geir Ivar vokste opp på Ramberg), men faren Harald flyttet derfra under krigen, da han var 12, fordi skolen stengte. Han kom til Ballstad, der han ble egner og kokk, med ansvar for tre linestamper daglig og måltider for åtte voksne.

SKIPPER: Geir Ivar Eriksen til rors på båten «Vareid», på vei til fiskefeltene på utsia.

– Fiskerieringen i Lofoten er blitt bedre, men jeg er betenkt over at ingen skal drive med videreforedling av fisken her, sier han.

TAR UNNA: Mannskapet på «Vareid» i full sving, fra venstre lærling Johannes Eriksen, Remi Holm, Hans Dable og Fred Einar Kristoffersen.

Det ble starten på et liv på havet, etter hvert med egen båt.

– Som vanlig var hadde skipperen slekt som mannskap. Det var folk som du selvfølgelig ikke kunne gi fyken, etter 18-20 år som mannskap på samme båt. Jeg hadde jo lyst til å bli fisker, men selv om jeg ville med, kunne ikke far si at noen måtte gå. Så da skolegangen min var ferdig, var det ikke plass på båten for meg, sier Geir Ivar Eriksen.

Men åpningen kom, til slutt. I noen år kombinerte han jobb i Widerøe med vinter på fiske. Det var nok til at han ble sikker på yrkesvalget.

– Pappa var 60 da jeg kom med. Så ble jeg med noen sesonger, for i Widerøe fikk jeg ta permisjon fire måneder i året og kunne ro fiske. Jeg tjente litt penger på det, og det var klart det ga mersmak. Og sånn begynte det... Da far begynte å nærmere seg 67, kunne han ikke eie kvote lenger. Etter 4-5 sesonger var vi kommet til et punkt hvor han var nødt til å selge båten og kvota.

Demed overtok Geir Ivar Eriksen en klassisk Lofotskøyte. Med faren som mannskap.

– Han forble fisker i drøyt 15 år lenger enn han egentlig ville fått lov til. Han var på havet til han var 80. De siste to-tre sesongene var han ikke med i riktig dårlig vær, og de siste årene satt han oftest i styrhuset. Men han var på havet hver dag. Det var jo selve livet!

Etter hvert brakte båten også noen utfordrende regnestykker å ta stilling til:

Skulle han fortsette med en gjeldfri båt, som riktignok måtte renoveres, og en 100

tonns torskekvote. Eller skulle han satse på noe nytt og større?

Båten han har i dag er like lang som den han hadde.

– Men du kunne nesten sette den gamle oppi båten vi har i dag, sier Geir Ivar Eriksen. For han satset. Sammen med Ronny Hardy fra Værøy investerte han i den største 50-foteren som er bygget – adskilligere bredere enn båter flest under 15 meter.

– Ronny hadde en større båt, men for meg var dette å gå opp. Vi kjøpte inn rettinger, slik at vi kunne ta tre ganger så mye torsk som jeg kunne på den gamle båten, sier Geir Ivar.

Kvota er på 315 tonn torsk, pluss hyse, sei, makrell og sild. Båten har containere med plass til 18-19 tonn fisk, skjønt det har vært 63 tonn sild ombord på det meste. Kanskje er det slike kvanta som må til, om du skal lykkes som fisker. I tillegg fikk de en storavtale med saltfisk med portugisiske importører, som også hjalp på.

– Betyr det at det er vanskeligere for en ung lofotgutt å starte opp i dag enn det var før?

– Jeg vil påstå at det er blitt vanskeligere.

Hvis du er ung og ikke har hatt inntekt, så koster det deg minst tre-fire millioner med båt og kvote, og kommer du i banken som 18-åring og spør “kan jeg få fire millioner?”, “hva har du gjort før, har du hatt inntekt?”, “nei”, “goodbye”. Du har ikke en sjanse. Jeg arvet min fars båt. Det går i generasjoner, hvor du bygger litt opp underveis, har vært mannskap, blitt medeier, kanskje kjøpt deg en sjark. Men for en ungdom er det vanskeligere enn før.

– Er det flere fiskere i Lofoten om 10 år?

– Jeg tror ikke det. Båtene blir mer og mer effektive. Der du før gikk to skift, går du snart bare ett. Kvotene skal ned på sikt, det har vært en topp. I år får vi kanskje 16 kroner i snitt, i fjor fikk vi bare 11-12. Da jeg startet for 20 år siden fikk vi 26. Samtidig har alt av utstyr og forsikring blitt ti ganger så dyrt. Fiskeprisen er halvert, men forbrukeren får det ikke noe billigere. Så et eller annet sted er det noen som tjener gode penger. Det er litt artig, for nå driver jeg litt som fiskekjøper også. Nå vi sitter på møter og forhandler om overskuddsfisk, så vet jeg hva vi får for den ut og jeg vet hva de betaler fiskeren – så vet jeg hvordan marginene er i de ulike leddene.

– Du høres ut som en vanskelig mann å forhandle med?

– Jeg vet i hvert fall hva de får i begge ender.

– Hva tenker du om fiske-næringen i Lofoten?

– Det har jo blitt bedre.

Men jeg er betenkt over at ingen skal drive med videreforedling. Det var et av våre motiver for å produsere saltfisk. Det er klart: En del produserer for tørrfisk. Men alt annet, er det om å gjøre å få fortrest mulig bort herfra – til Polen, til Danmark, Møre.

Og så videreforedler de fisken der. De kjøper fisk hos oss, legger det i en kasse, og kjører. Borte er den.

Det er litt bekymringsverdig. – Hvordan skal det løses?

– Jeg vet ikke. Det beste hadde selvfølgelig vært å ha med en viss foredling hos oss også, men jeg skjønner regnestykket – med det lønnsnivået vi har i Norge. Men hadde vi klart å beholde litt aktivitet, bare litt, så ville det gjort en viktig forskjell. Derfor er jeg litt skeptisk.

I GARNET: Det har vært en ny god vinter for fiskerne i Lofoten.

Fra sild til makrell

Det er bare 10 år siden Lofoten formelig druknet i sild. I dag er silda nesten borte, mens makrellbestanden vokser med voldsom fart. Hva skjer?

Tekst: PETER RAAUM - Foto: TORE BERNTSEN

Arne Mathisen, Lofoten Viking på Værøy.

Dette viser egentlig først og fremst hvor foranderlig naturen er, og at det er vanskelig å forutse hva framtiden vil bringe, sier havforsker Leif Nøttestad ved Havforskningsinstituttet i Bergen.

For det er endringer – både i det korte og det lange bildet:

– Husk at Svalbard var et tropisk område for noen millioner år siden, mens dagens arter i våre havområder hadde særdeles ugunstige levevilkår under siste istid for drøyt 10 000 år siden. I vår tid opplever vi stadig hyppigere at nye arter dukker opp i områder hvor de ikke har vært før, hovedsaklig av to grunner; endret utbredelse på grunn av endringer i temperatur eller bestandstørrelse, og fysisk forflytning av ulike arter som følge av menneskelig aktivitet, sier Nøttestad.

Havet er kanskje det stedet hvor klimaendringene er lettest å registrere, og sannsynligvis vil nordområdene merke disse endringene aller sterkest.

Nøttestad holder opp taskekrabbe, kolmule og makrell som tre eksempler på arter vi ser i store mengder stadig lenger nord.

– **I de seneste årene** har makrellen utvidet sitt utbredelsesområde betydelig i nordlige deler av Atlanterhavet. Sommeren 2013 ble det observert store mengder av denne arten i havområdene utenfor Nord-Norge og helt inn i sørlige Barentshavet. Til og med i Isfjorden på Svalbard ble det fisket makrell.

– Hovedforklaringen på både utbredelse og mengde er knyttet til den rekordhøye størrelsen på makrellbestanden. Det har

vært usedvanlig god rekruttering etter år 2000, og en så stor bestand trenger mye plass for at de skal få nok mat, sier Nøttestad.

– Økning i havtemperaturene i våre områder over mange år, har gitt gunstigere forhold for makrellen, som nå kan beite i større områder som er akseptable og ikke for kalde. Makrellen liker seg best i temperaturer over 6–7 varmegrader. Temperaturforholdene setter yttergrensene for makrellens utbredelse, gjennom fysiske og fysiologiske begrensninger.

– Det er usikkert hvorvidt de observerte forekomstene utenfor Nord-Norge og i Barentshavet vil bli permanente, eller om de vil forsvinne dersom bestanden reduseres. Pr i dag ser det ut til at denne situasjonen forblir mer permanent med årene, og makrellen vil trolig bli et vanlig syn i Nord-Norge om sommeren, sier Leif Nøttestad.

– **Det er spennende** det som har skjedd i Lofoten fra 2010: Stadlg flere fiskebåter har tatt hele eller deler av makrellkvotene sine i Lofoten. Dette er særlig spennende utvikling med tanke på at Lofoten for omlag 10 år siden hadde en av verdens største ansamlinger av fisk (flere millioner tonn), når norsk vårgytende sild overvintret i Vestfjorden, Ofotfjorden og Tysfjorden.

– De skapte et kjempestort fiskeri om høsten og vinteren før silda vandret sørover for å gyte. Nå er det nesten ikke NVG-sild i Lofoten bortsett fra litt lokalsild og sommergytende sild, men mer og mer makrell finner veien hit, sier Leif Nøttestad.

Få har opplevd mer av den “spenningen” enn Arne Mathisen, som driver Lofoten

Viking på Værøy.

– Hadde noen sagt til meg i 2005 at vi skulle eksportere makrell, ville jeg anbefalt å få dem lagt inn på psykiatrisk. Da vi begynte å planlegge et nytt produksjonsanlegg i 2007, var det fortsatt ikke i mine tanker at vi skulle ta makrell i det hele tatt.

Men tre år senere førte et stadig dårligere sildefiske til at han gjorde et eksperiment. Siden den gang har trenden vært den samme i hans anlegg på Værøy som i havet utenfor: Mindre sild, mer makrell.

– I dag tar vi bare 16-17 prosent av det som var kvota på norsk vårgytende sild i 2009, men makrellfangsten økte fra 200 tonn i 2009 til 23 000 tonn i fjor. Så det skjer fort! Makrell er et globalt produkt. Det meste vi tar går til Japan.

– Men du får ikke lofotværing til å spise makrell?

– Historisk har makrell vært en ufisk for nordlendinger, bare brukt til agn. Vi spiser makrell i tomat – fra boks! ler Arne Mathisen.

Det har vært makrell på besøk i Lofoten før – i tildels store kvanta, påpeker Leif Nøttestad:

– For nøyaktig 100 år siden var det nærmest sultilstander langs deler av norskekysten, inkludert Lofoten, fordi silda var lite tilgjengelig. Siden båtene ikke kunne ro eller seile langt fra land, førte en mer vestlig sildevandring til store konsekvenser for kystbefolkningen, som var avhengige av silda for mat og primær inntektskilde. Velsignelsen dette året var at det dukket makrell opp i større mengder og reddet flere kystsamfunn da silda ikke var å finne langs kysten.

BITTE ESSEN: En gruppe tyske turister er innom fiskerestauranten på Leknes. Her serverer Svein Kåre Johnsen hval til Daniel Dehling (midten) og Markus Schneider (til høyre), mens resten av følget valgte mindre «eksotiske» fiskeretter.

“Vi har jo et hav av

råstoff!”

LEKNES

For litt over 20 år siden begynte Leknes-mannen Svein Kåre Johnsen å selge sand i Sahara. I dag driver han det som kanskje er Lofotens beste fiske-restaurant.

Tekst: PETER RAAUM - Foto: TORE BERNTSEN

Strengt tatt var det ikke sand han solgte. Og slett ikke i Sahara. Men 26. oktober 1994 åpnet han dørene til sin fiskebutikk. På Leknes.

– Det føltes nesten som jeg solgte sand i Sahara. På den tiden før folk på brygga og kjøpte fersk fisk. De hadde kontakt med fiskere, visste når båtene kom inn, og når fiskerne stod klare på kaia. Folk visste at de fikk det de skulle, sier Svein Kåre Johnsen.

Men tidene har forandret seg fort. Stadig færre går på brygga etter fersk fisk. Stadig færre skjærer hel fisk hjemme på kjøkkenet.

– Den generasjonen som hadde tid til å stå på kaia og vente på båtene, det er en utdøende rase. Og de aller færreste har en vaskekjeller med spylemuligheter og skjærebord, slik man hadde i gamle dager. I dag bor mange i små leiligheter, og de kjøper gjerne de filetene og de skivene de trenger til middag. Det er store endringer i både leve- og handlemønstret. I tillegg har du de unge, de lager jo ikke fisk hjemme i det hele tatt

Det gode nyheten er at fisk likevel etterspørres i større grad enn før.

– For om de unge ikke lager fisk hjemme, så spiser gjerne fisk ute. Og de går ut mye oftere enn den eldre generasjonen, sier Svein Kåre.

Men ikke bare lofotværingene vil ha fersk fisk. Det vet Svein Kåre bedre enn noen.

– Jeg begynner å få bra erfaring med hva turistene spør etter når de er her. Det er fisk. Fersk fisk, lokale varer. Og det spør de etter, sommer som vinter.

Det var kanskje ikke selvsagt at det skulle være mulig å drive fiskebutikk i Leknes, men for Svein Kåre Johnsen var det ganske opplagt at han måtte prøve.

– Vi har jo et hav av råstoff! Og vi har ➤

DOBBEL JOHNSEN: Svein Kåre i restauranten med sin far Halfdan Johnsen.

masse restauranter rundt oss her som har holdt på i årevis og servert pizza og hamburger. Nøyaktig det du får overalt ellers i verden. Det blir for dumt å servere akkurat det samme til turistene som kommer hit, sier han.

Han startet opp med fiskebutikk, i nabo-huset til stedet der han vokste opp i Storgata på Leknes. Sakte, men sikkert, har det blitt en butikk som leknesværingene vet å sette pris på.

– Fisk har selvfølgelig vært viktig kost for oss i Lofoten hele tiden, men jeg begynte å selge mer for 8-10 år siden. Vi får jo tak i fersk fisk hele året. De som går på brygga treffer jo stort sett bare fiskere der i vintermånedene. Ellers er fiskerne på havet, på Finnmarken eller lenger vekk. Så jeg har kontakt med fritidsfiskere og anlegg, som betyr at jeg har fersk fisk hele året, sier han.

Butikken han driver er ett av to fersk-fiskutsalg på Leknes. Også Bunnpris har fiske-disk. Men stadig mer av både tid og omsetning er knyttet til restauranten han åpnet i august 2012.

– Vi prøvde oss litt fram, for å se hva folk ville ha, og så har vi endret litt på menyen etter hvert som vi har fått respons. Det har tatt seg opp litt i restauranten siste året, ikke minst

fordi vi hadde mye bra vær i lange perioder. Så nå vurderer vi å åpne kjøkkenet 10 til 22, eller 11 til 22 sommerstid. Da jeg satt på kontoret etter stengetid om kveldene i fjor, oppdaget jeg at det stadig kom så mange folk innom at jeg bestemte å holde oppe to timer lenger i år. Det er klart, når kundene vil inn er det dumt å stenge, sier Svein Kåre Johnsen.

SENTRALT: Midt i Storgata i Leknes ligger huset med fiskedisk og restaurant.

Men jeg har laget mat i 20 år.

– Så interessen har du hatt?

– Jada, jeg har laget mye mat, Også hjemme. Der har vi over 20 til bords når alle kommer, vi er en stor familie. Da lager jeg både fersk fisk, lever, forskjellige slags tørrfisk. Jeg har eksperimentert litt på familien opp gjennom årene. De har vært godt fornøyd, så da har jeg tatt det videre på menyen her. Det har blitt sikre vinnere.

Det er særlig én type fiskemat han snakker varmt om:

– Utvannet tørrfisk er jo et helt fantastisk produkt. Det kan du spise overalt. Jeg har solgt

til noen kokker sørpå som har etterspurt det, men kunnskapen om hva du skal gjøre med fisken er så dårlig at jeg nå nesten ikke selger noe som helst dit. Jeg fikk tilbakemeldinger om at de hev fisken, for den var så veldig sur. Og det er klart den er, for den som har null kunnskap om hva man skal gjøre når man åpner fisk som har vært frossen!

– For det er et fryseprodukt, vi produserer han ferdig, skjærer filet av den og renser for bein og skinn, og fryser den. Når den da tines, og ligger to dager i pakken, så blir det en stram lukt. Det er så reint et naturprodukt som du kan få: Fisk tørket for sjøvann, helt uten tilsetning. Når vi da tilsetter ferskvann, så har den begrenset holdbarhet som ferskvarer.

– Hva skal man gjøre, da?

– Du skal ta den ut når den tiner, skjære den i biter og legge den i rennende vann 5-10 minutter. Da har du et kjempeprodukt!

– Men hva gjør du før det?

– Jeg sager tørrfisken opp med båndsg, tar bort buken som pakkes til hundemat, bløtlegger en til to dager, tar skinnen av, lar den ligge en uke før vi klarer å skjære filet av den, og så fryser vi fileten. Da blir den vakuumpakket og frosset.

– Men, du: Alle kokker har en hemmelighet med suppa...

– Hehe, det kan godt hende. Her er det krafta og litt krydder som gjelder. Det er bare noen få som koker kraft lenger. Jeg tror jeg kan telle på ei hand de som kommer og spør om bein og rester for å koke kraft. Men det er stadig noen. Vi koker kraft og selger på litersbokser, og skal du lage suppe må du ha god kraft. Det er ingen vei utenom. Jeg skjønner at det er enklere på bruke buljong, men det har vi aldri gjort.

TUNGER, TAKK: Fiskehandler Svein Kåre Johnsen rekker en pose med torsketunger til Eldis Johanne Skulbru (det store bildet), mens Melinda Eriksen trer torskehodet på piggen og viser at hun kan å skjære – som bestefar Harald og pappa Geir Ivar.

Alle vil ha tunger

Tekst: PETER RAAUM - Foto: TORE BERNTSEN

Torsketunger! Herlige, sprøstekte i panna... Eller, like gjerne:
Nøkkelen til penger i banken for mang en lofotungdom.

Pensjonisten Eldis Johanne Skulbru vet utmerket godt hva hun skal ha når hun tar turen innom ferskvaredisken hos Svein Kåre Johnsen. En porsjon tunger skifter eier. Og hvem vet? Kanskje er det tunger skåret av en lofotjente som Melinda Eriksen (16)?

I generasjoner har det å skjære torsketunger vært kilde til kjærkomne lommepenger for unge i Lofoten.

Melinda har skåret tunger i noen år. Men Geir Ivar Eriksen, fiskeren vi møtte på sidene foran – og pappa til Melinda – begynte allerede da han var sju. Også Svein Kåre Johnsen, som driver fiskebutikk og restaurant, var tidlig ute.

– Jeg fikk kilopris, tror vi startet på 10 kr kiloen eller noe slikt. Vi reiste rundt og tok bestilling, dro hjem og skar, og så reiste vi ut og leverte. Faderen kjørte oss rundt. Det var jo ingen butikk som solgte den gangen. Det var

en grei inntektskilde, også for 35 år siden, sier Svein Kåre Johnsen.

Det er rift om plassene for de som vil skjære. Samtidig er det blitt vanskeligere å slippe til på mange bruk for unge tungeskjærere, blant annet fordi moderne produksjon foregår med trucker, maskiner og sikkerhetskrav som legger begrensninger på hvor som bør være i aktivitet i en produksjonshall.

Men tungene skjæres som man gjorde i «gamle dager». Og de behandles som i «gamle dager»...

– Ja, stort sett. De stekes. Og så er det litt som saltes, for eksport for eksempel til Spania, når det blir for mye på ferskmarkedet. Vi har dessuten bestilling fra en del butikker som vil ha det frossent, sier Svein Kåre Johnsen.

– Hva er det beste med kan gjøre med en tunge?

– Sprøsteke den. Vi har en variant med frityrsteking, en liten nyere variant. Det er også godt. Men stekte tunger, med råkost, poteter og remulade, er best, enkelt og greit.

Derfor er Lofoten på reiseekspertenes **TOPPLISTE**

Stadig kåres Lofoten til et av verdens mest spennende reisemål av store, internasjonale medier. Vi spurte Lonely Planet hva de fascineres av.

Tekst: PETER RAAUM - Foto: TORE BERNITSEN

Lonely Planet er et av verdens mest kjente reisebokforlag. Hvert år utgir de en bok som heter «Best in Travel», og i 2015-utgaven var Nord-Norge løftet fram som et av verdens 10 mest spennende reisemål.

Der inngår Lofoten som en del av de fantastiske stedene turister til Nord-Norge får

oppleve. Men destinasjonsredaktør Gemma Graham understreker at Nord-Norge, og ikke bare Lofoten, som ble valgt.

– *Hvilke kriterier legger dere til grunn når dere velger ut reisemål til denne lista?*

– Utvalget til «Best in Travel» er resultat av en prosess der våre reiseeksperter bruker flere måneder på å diskutere hva som er de beste stedene å reise til i året som kommer. Først inviterer våre forfattere og andre medlemmer av vårt miljø til å nominere steder, der de må spesifisere og argumentere for hvorfor nettopp dette stedet er verdt et besøk. Deretter trimmer våre redaktører denne forslagslista, og til slutt gjøres det et utvalg av våre fremste eksperter, inkludert Lonely Planet-grunnlegger Tony Wheeler, på de endelige 10 stedene i hver

kategori. Det siste utvalget skjer gjerne fordi stedene er spesielt aktuelle: Kanskje er det et arrangement som skal gå av stabelen, kanskje er det mye snakk om stedet akkurat nå, eller kanskje bare mener vi dette er et sted som flere burde få oppleve.

– *Hvorfor kom Nord-Norge på 2015-lista?*

– Landskapet og naturen i Nord-Norge er evig magisk. 2015 er et litt ekstraordinært år blant annet på grunn av solformørkelsen 20. mars. Og et av de beste stedene for å oppdage den er Svalbard. Dessuten hjelper det på reiselysten at solforholdene i år er slik at man kan håpe på ekstra stor nordlys-aktivitet. Dette er året for en helt unik reiseopplevelse!

– *Hva er det som gjør Nord-Norge så spesielt?*

– Reisende som kommer hit kan ikke unna å

“
Reisende som kommer hit
kan ikke unna å bli bergtatt av
den fantastiske naturen.

– Har dere gjort undersøkelser om hvilke betydning det har for regioner eller småsteder å komme med deres topp 10-liste?

– Oppmerksomheten rundt Lonely Planets «Best in Travel» øker for hvert år. Vi får tilbakemeldinger om at destinasjoner som kommer på lista er genuint glad for å bli inkludert, og når vi annonserer lista ser vi at den genererer stor interesse i mediene lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Vi ser uten tvil en økning i medieomtalen av de stedene vi plukker ut, men det er mange, komplekse faktorer som influerer på folks valg av reisemål. Det er vanskelig å peke på en direkte sammenheng mellom stedene vi løfter fram og en økning i turisttallene på de samme stedene. Til sjuende og sist er vårt mål å dele kunnskap med mennesker som liker å reise til nye steder, og tilby dem tips som gjør reisene deres rikere. Og vårt «Best in Travel»-prosjekt er bare én av måtene vi gjør det på, avslutter Gemma Graham.

‘SAY CHEESE’: Tid for fotografering i flotte omgivelser for turister på Hurtigruta under en stopp i Svolvær, med Lillemollla i bakgrunnen.

bli bergtatt av den fantastiske naturen. Dette er et sted med spektakulære landskap, et utrolig villmarksliv, og noen naturfenomener som virkelig tar pusten fra deg. Enten vi snakker om å studere nordlyset, se en isbjørn i villmarka på Svalbard, eller hvalsafari på utsiden av Andenes: Denne regionen over-leverer når det kommer til opplevelser som de fleste av oss bare får erfare én gang i livet – og knapt nok det... I tillegg har Nord-Norge en svært rik historie, både med vikingarven og den samiske kulturen, som turister lett kan få en innføring i.

– Det står i boka at Lonely Planet faktisk skaper trender, ikke bare rapporter om dem. Hvordan møter Lofoten og Nord-Norge 2015-trendene?

– Lonely Planet er verdens ledende reiseforlag, med mange forfattere som er ute på veien for å sanke førstehånds informasjon om nesten hvert eneste tenkelige reisemål. «Best in Travel» er vår årlige samling av de hotteste trendene, destinasjoner eller opplevelser for året som kommer. Vi har et dedikert team som hele tiden snakker med reisende, besøker destinasjoner, får oppdatert informasjon om arrangementer og festivaler og forsikrer seg om at vi virkelig tar pulsen på det som skjer. Nord-Norge ble identifisert som et flott reisemål i 2015 ikke minst fordi de spektakulære naturfenomenene tilsynelatende er enda sterkere enn vanlig.

Lofotkraft® Bredbånd

Feirer 10 år med fiber

**NØKKEL-
SPILLERE:**

*Salgs- og markeds-
leder Trine Husjord
og daglig leder
Espen Thorvaldsen
har vært sentrale
helt siden starten
for 10 år siden.*

Det kan virke som en evighet siden internett ble en del av våre liv. Men, nei: 21. april var det nøyaktig 10 år siden Lofotkraft Bredbånd startet opp.

Tekst: PETER RAAUM - Foto: TORE BERNTSEN

Vi tenker på 10 år som en lang tid, men det er som et knips, sier Espen Thorvaldsen, daglig leder i Lofotkraft Bredbånd. I 2004 satt han som forretningsutvikler i Lofotkraft da han første gang presenterte bredbåndsprosjektet som idé for ledelsen.

– Kommunene og eierne var veldig bevisst på at dette var framtida, minnes han om styrebeslutningen.

Det kan virke som en opplagt beslutning i dag, men få forstod i 2004 helt hvilken rolle dette teknologifeltet skulle komme til å spille i våre liv. I hvert fall var det ikke helt selvsagt hva som skulle komme for Trine Husjord og Espen Thorvaldsen da de arrangerte det aller første salgsmøtet, 21. april 2005 i en barnehage i Osan i Svolvær.

– Jeg husker allmøtet vi hadde da vi trente på presentasjonen før det første møtet. Vi klarte jo ikke en gang å formidle hva vi skulle selge! Så den første presentasjonen ble foretatt av Jone Riis i Lyse, sier Espen Thorvaldsen.

– Men han er til gjengjeld den beste! Han kan selge hva som helst til hvem som helst, skyter salg- og markedsleder Trine Husjord inn.

Av de 59 som møtte opp var det 58 som lot seg overtale: 4 megabits datalinje, bredbånd, TV og telefon. Hva mer kunne man ønske seg? Noen måneder senere var de koblet på.

Strengt tatt visste selvfølgelig Espen Thorvaldsen hva produktet var. Mottakelsen var han mer usikker på. Og han hadde heldigvis ingen anelse om hvor mye arbeid det faktisk ville være å bygge ut nettet.

– Det hadde vi ikke begreper om. Det var usikkerhet, for hele Osan var et prøveprosjekt. Vi hadde jo ingen egne referanser, verken på hvordan det ville bli mottatt eller hva det ville koste. Vi fikk en overraskelse på byggekostnader, for det var dyrere enn vi hadde regnet med, sier han.

Da Røst i 2012 ble den første kommunen i Norge som fikk 100 prosent fiberdekning, var det ikke nødvendigvis ene og alene et resultat av en god langtidsplan og et målrettet arbeid. Tilfeldigheter har spilt inn – som i ethvert spørsmål hvor det er kamp om knappe ressurser. Utbyggingen av bredbånd og fiber i Lofoten har vært preget av en evig kamp om penger.

– Eierne, administrasjonen og styret har hele tiden skjönt at dette var viktig, men det er klart at utbyggingen lenger vestover var trigget av pengestøtten, sier Espen Thorvaldsen.

Kommunene har ikke hatt midler til å ta investeringene i ny infrastruktur, men støttet helhjertet opp om etableringen av Lofotkraft Bredbånd. Og de har arbeidet aktivt via Lofotrådet for å skaffe offentlige tilskudd.

Det har vært helt utslagsgivende for å få inn de mer enn 50 millioner kronene som utbyggingen har fått i støtte.

– Uten de 50 millionene hadde det ikke blitt bygget i Flakstad, Moskenes, Værøy og Røst, slår Thorvaldsen fast.

– På Værøy og Røst ble beslutningen strukket veldig langt. Det er få folk på øyene og utbyggingen er kostbar. Men dagens løsning har selvfølgelig enorm verdi for disse samfunnene. Det var mange tilfeldigheter bak beslutningen om at det skulle legges fiber i kabelen ut dit. Ikke minst skal man takke Harald Olsen, som jobbet som konsulent i Bredbåndsfylket Troms. Han har slekt på Røst, gode hensikter og et digert kontaktnett. Han bisto med å skaffe penger og han argumenterte overbevisende for hvorfor denne teknologien var så viktig, sier Espen Thorvaldsen.

– Hvor viktig er den egentlig?

– Selvfølgelig er det vanskelig å måle nøyaktig, vi har ikke annet å legge til grunn enn det som sies. Men det er tydelig nok: For veldig mange er internett sidestilt med strøm og vann, og det er særlig vanskelig å utvikle småstedene uten internett. De får ikke ungdom til å flytte dit. Eller til å bli boende. At det ikke er internett, er med på å forsterke fraflyttingen. Men dette gjelder ikke bare for Lofoten, slik er det i hele Norge.

“I vårt hjem har vi omlag 20 enheter koblet til internett. Uten fiber ville vår hverdag sett helt annerledes ut.

Stian Jacobsen, webutvikler

Å sikre muligheten for å bo og drive næring i hele Lofoten var viktig for de politiske myndighetene i Lofoten-regionen. Men investeringer koster mer her enn andre steder av landet.

– Vi hadde vårt første overskudd i fjor. I de fleste andre deler av landet tar det 6-7 år før kontantstrømmen snur, fra første investering til man tjener penger. Hos oss tar det 8-9 år, fordi det er dyrere å bygge, sier Thorvaldsen.

I dag har Lofotkraft Bredbånd 4750 husstander på kundelista. Målet er 5100 i løpet av 2015.

– Hva betyr fiberen for kundene deres om 10 år?

– Det er ingen tvil om at fiberens ubegrensede kapasitet gjør at vi kan tilfredstille de ønskene som kommer. Det er denne kapasiteten som skiller fiber og kobber, som mange andre bredbåndstilbydere støtter seg på. I 2016 er det satt som mål at vi skal kunne levere 1GB til hver enkelt kunde. Da er nettet og utstyret tilrettelagt for at det er mulig, med oppgradering av kjernenettet, med noder og elektronikk og også deler av kundeutstyret. I dag leverer vi 75 MB, men vi skal levere 1000 ganske snart, sier han.

Teknologien i fiberoptikk består kort forklart av at lys ledes gjennom en fiberoptisk kabel. Siden signalet består av lys, vil det ikke forstyrres slik man risikerer med kabler med metallkjerne. Det betyr igjen bedre stabilitet og høyere hastigheter. I fiberen kan man lage flere lysstrømmer – og slik på den måten utvide effekten: Internett, telefon, TV – alle har sin vei.

– Dere starter med 4MB, snart kommer dere med 1000MB. Hva i all verden skal vi med så mye?

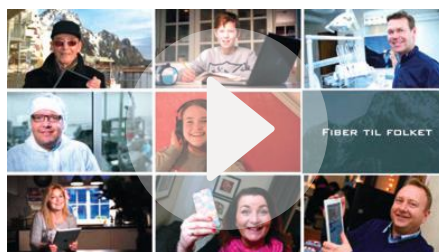
– Vel, man sa det samme da vi kom med

4MB, hva skal vi med så mye? Vi har allerede kunder som etterspør kapasitet på 300 og 500 MB. Hvorfor? De vil bare ha det! sier Trine Husjord, som er salgs- og markedsleder i Lofotkraft Bredbånd. Hun har vært med siden oppstarten, og er bestemt på at vi bare har sett en liten flik av den teknologien som fiber gjør mulig.

– Om 10 år vil mange av oss ha såkalt smarthus, der flere og flere av de tekniske innretningene styres via telefonen: Kjøleskap, lys, varme, kaffetraktere, alarm.

Samtidig presenteres stadig nye tanker om hvordan teknologien kan revolusjonere måten vi organiserer utdanning, omsorg og kommunale tjenester på.

– Man har snakket om alt som blir mulig helt siden 70-tallet, men nå er endelig teknologien her, sier Trine Husjord.

SE JUBILEUMSVIDEO

Se filmen
om Lofotkraft
Bredbånd her:

Se video på: www.lofotkrafta.no/film-bredband

Forskjellig bruk:

Johan og Oliver:

**Spille
FIFA**

Norunn:

Musikk

Iren:

**Snap-
chat**

Pål:

Facebook

Kåre:

**Web-
kamera**

Gunnar:

**Bestille
ferie**

“I pasientbehandlingen bruker jeg internett til pasientjournaler og kontakt med NAV-systemet.

Stein Alsos, tannlege

Fiber er svaret

Vi opplever en eksplosjon i behov for båndbredde hos kundene. Og fiber er det eneste nettet med teknologi som klarer å svare opp for det som skjer.

Det sier Tore Kristoffersen, konseptdirektør i Altibox.

– Et av de viktigste poengene med fibertechnologi er at den møter etterspørsels-eksplosjonen vi nå står midt oppi. Forut for 2014 beregnet vi for en økning på 35 prosent pr. år. Bare i første kvartal 2014 så vi en behovs-økning på 50 prosen. For hele 2014 endte vi på omlag 100 prosent, sier han.

– Det er betegnende for det som skjer: I alle hjem finner vi masse duppeditter, med alle de tilkoblede, samtidige brukerne. Vi har i snitt 14 skjermer som kan vise underholdningsinnhold i hjemmet, sier Kristoffersen – og påpeker:

– Lofotkraft så dette komme veldig tidlig. Nå jobber alle for å komme i denne posisjonen, så de kan bruke fiberen rett. Hele den mobile revolusjonen har skjedd med wifi. Den har Lofotkraft Breddband fått ned i bakken og over i fiber, slik at innholdet transporteres så fort som overhodet mulig. Internett er et åpent nett, der kunden bestemmer. Altibox eller YouTube, Netflix eller noe annet. Kundene kan selv velge: Hva de vil, når de vil, hvor de vil.

– Dette har Lofotkraft Breddband posisjonert befolkningen i Lofoten til å være med på. Det kommer til å bli stor forskjell på regionene

KONSEPT-DIREKTØR: Tore Kristoffersen

med og uten fiber, både når det gjelder muligheter for å drive næring og ikke minst når det gjelder privat bruk, sier Kristoffersen.

Behovet for godt nett blir ikke mindre når vi trer inn i et nytt internettstadium.

– Nå kommer «internet of things» som en bølge som skyller over oss. Dører, fryser, varmtvannsbereidere, lys, varme, alarm og trygghetsfunksjoner, kjøleanlegg. Kort sagt: Alt av teknologi i hjemmet. Nå kommer en fase der bruken av disse kan styres via nett, og dette skiftet skjer nå, sier Tore Kristoffersen.

Han mener dette handler om langt mer enn bare praktisk bruk.

– Vi går for eksempel inn i en eldrebølge. Hvis nettet og teknologien kan hjelpe mange til å bli boende hjemme lenger, så vil det være en nøkkel til å sikre bedre eldretjenester for det store flertallet av befolkningen. Samtidig kommer teknologi som hjelper i faktisk helseforebyggende arbeid, som når teknologien gjør det mulig å varsle et hjerteinfarkt en dag eller to før. Det er jo hele forskjellen!

– Vi har til og med fått briller som ble testet (Google-briller, red. anm.), som riktignok ikke slo an fordi man så ut som marsboere, men nye varianter kommer.

– Hva skjer først innen denne utviklingen?

– Det er løsningene i hjemmet som driver funksjonaliteten. Retailbransjen, gjennom Google og Apple, setter nivået. Så kan man ut fra deres erfaringer lage tilpassede løsninger på de andre feltene, avslutter Tore Kristoffersen.

“For oss som driver hotell med gjester som er opptatt av fototurisme, i tillegg til kurs og konferanser, er det veldig viktig med godt internett.

Linda Karlsen, hotellsjef Henningsvær Bryggehotell

KRAFTSAMARBEID: T.v. Adm. dir. Halvard Pettersen og adm. dir. Arnt M. Winther.

Går videre med fusjonssamtaler

Vinterens uvær har blåst liv i fusjonssonderingene mellom Vesterålskraft og Lofotkraft.

Tekst: PETER RAAUM - Foto: TORE BERNTSEN

Vi har igjen fått se hvor dramatisk viktig det er for regionen at vi klarer å etablere en enhet som har en stadig bedre og mer fleksibel beredskap, sier Arnt Winther, direktør i Lofotkraft.

– Det helt overordnede spørsmålet for oss er hvordan vi skal klare å skaffe en forsyningssikkerhet som er tilfredsstillende for innbyggerne i vår region, sier Winther.

Den utfordringen handler om mer enn vind storm og uvær:

Kraftbransjen står foran dramatiske omlegginger i kjølvannet av arbeidet til det såkalte Reiten-utvalget. I Norge har i dag snaut 150 kraftselskap. Noen fylker har en flora av små selskaper, mens Agder-fylkene bare har ett selskap til sammen. Det vil åpenbart bli færre i framtida, men Reiten-utvalget mener at selskapenes evne til å løse oppgavene godt for brukerne må bestemme hvem som overlever – ikke selskapenes størrelse.

For vår region settes dette på spissen i spørsmålet om forsyningssikkerhet. Orkanen Ole ble en kraftig påminnelse om hvilke utslag uvær kan skape.

Når utredningsarbeidet i fusjonsprosjektet nå går inn i sin andre fase, definerer Arnt Winther utfordringen slik:

– Hvordan kan vi etablere en enhet som sikrer bedre og mer fleksibel beredskap, samtidig som den styrker vår evne både økonomisk og organisatorisk til å takle de utfordringene vi vil møte på forsyningssikkerhet og framtidige investeringer? Regional styring og muligheten til å gjøre regionale prioriteringer har mye å si. Det kan legge føringer på sentrale områder som investeringer, beredskap, strategi og bemanning.

– Tilstedeværelse og fleksibel beredskap, og ikke minst en stor løfteevne, er sentrale fordeler ved å samarbeid lokalt. Ulempen er at det kan være snakk om arbeidsplasser, og også tyngdepunktforskyvninger for deler av

virksomheten, sier Winther.

– Det har vært – og vil fortsatt være – underordnet om en fusjon gir økonomiske besparelser, med rom for å ta ut synergier i kroner og øre. Det viktige spørsmålet er om vi kan se synergier som gir bedre og mer effektiv beredskap, i tillegg til gevinster på innkjøp og drift. Det er bare da et slik prosjekt gir god mening, sier Winther som påpeker at de to selskapene har bra kjemi og gjensidig tillit.

– Det er heller ingen ulempe at de to organisasjonene er ganske komplementære på kompetanse, i tillegg til at statistikken viser at utfall sjelden oppstår samtidig i Lofoten og Vesterålen, sier Winther.

Eierkommunene i de to selskapene har nå gitt klarsignal for å gå videre med utredningsarbeidet, og styringsgruppa i prosjektet startet opp igjen tidlig i mars. Det skal foreligge en sluttrapport fra denne fasen i utredningsarbeidet innen 1. oktober.

Rekordmange vil bli lærling

POPULÆR LÆRLINGEORDNING: Kjersti Winther opplever stor pågang etter lærlingplass i Lofotkraft.

Aldri har flere unge i Lofoten ønsket lærlingplass i Lofotkraft. – Jeg opplever at vi har blitt en attraktiv arbeidsplass, sier ressursstyrer Kjersti Winther.

Tekst: PETER RAAUM - Foto: TORE BERNTSEN

I midten av mars tar fire lærlinger fatt på den avsluttende fagprøven. I tillegg har to nettopp tatt fagprøven.

– Vi har hatt rekordmange lærlinger inne en periode nå, hele 11 stykker tilsammen. Normalt tar vi inn to lærlinger hvert år, hvilket betyr at vi vanligvis har seks lærlinger inne til enhver tid. Men nå har vi hatt et stort kull, med veldig flinke folk, sier Winther.

Nå skal en solid gjeng framtidige energimontører vise hva de kan.

– Selve fagprøven gjennomføres i løpet av en periode på 23 dager. Vi har plukket ut noen konkrete prosjekter i produksjonen vår, med rehabilitering av nettstasjoner. Hadde ikke lærlingene gjort disse oppgavene, ville noen av våre fast ansatte montører utført dem, sier Eirik Storeide, som er fagansvarlig for energimontørlærlingene.

Lofotkraft etablerte et eget tverrfaglig lærlingteam i 2010, satt sammen av representanter fra ressursteamet og representanter fra de fagprosessene der lærlingene skal være. Teamet ble etablert for å skape bredde og interesse for Lofotkraft som lærebedrift, og å bidra til best mulig kvalitet på lærlingearbeidet i konsernet.

Og tiltaket slo godt an – ikke bare gjennom et høyere antall lærlinger, men også ved at Lofotkraft fikk Nordland fylkes opplæringspris i 2014.

– De siste årene har vi erfart at elevene som velger elektro har et vesentlig høyere karakter-snitt enn tidligere. De vil virkelige dette, sier Winther.

DEN LOKALE TRENDEN

Den lokale trenden kommer samtidig som norske utdanningsinstitusjoner opplever betydelig høyere søkerfall til yrkesfag generelt.

– Vi klarer ikke å ha tilby lærlingplass til alle som utplasseres. Nå har vi minst 15 søkere til to lærlingplasser. Vi har kunnet plukke fra øverste hylle de siste årene, blant veldig dyktige ungdommer, sier Kjersti Winther.

På www.lofotkraft.no kan du lese om utdanningsløpet som venter deg hvis du har lyst til å bli en karrierevei som energimontør.

Er du nysgjerrig på vår lærlingeordning kan du lese mer på: <http://tinyurl.com/lk-laerlingeordningen>

Hva er nordmenns største savn hvis strømmen blir borte i ett døgn?

Nei, svaret er verken mobil eller hårføner – selv om mange av oss vanskelig kan tenke seg en hverdag uten. Det er varmt vann og muligheten til en god dusj som står øverst på lista, i følge en spørreundersøkelse som Energi Norge har foretatt.

Savner vannet mest

– I vår tid skulle man kanskje tro at mobiltelefonen ble mest savnet om strømmen forsvant, men den kommer først på en femteplass etter varmtvann, komfyr, elektrisk oppvarming og fryser, sier kommunikasjonsleder Merete Mandt Larsen i Lofotkraft.

Undersøkelsen viser blant annet:

- Oslofolk er mer opptatt av elektrisk belysning enn resten av landet. Overraskende nok ville 61 prosent savnet lamper, mens bare 45 prosent svarer det samme i den mørkeste landsdelen.
- Folk på Sørlandet og i Telemark er mer glade i tv-en og kaffetrakteren sin enn resten av befolkningen. Halvparten svarer de ville savnet tv, mot bare 35 prosent i Nord-Norge.
- Kvinner er mer opptatt av elektrisk lys og varme enn menn. 63 prosent av kvinnene ville savnet varme, mot bare 49 prosent av mennene. Den samme forskjellen gjelder komfyr.

- Personer over 50 år er de ivrigste radiolytterne. 47 prosent sier de ville savnet radioen om strømmen forsvant, mot bare 17 prosent av dem under 30.

Jo lenger nord man kommer i landet, desto bedre ser folk ut til å klare seg om strømmen går. Mens bare to av ti i Oslo og på det øvrige Østlandet svarer at de ville klart seg svært bra uten strøm i 24 timer, svarer fire av ti det samme i Nord-Norge.

Lofotkraft har laget en folder med gode tips om hvordan du forbereder deg på en situasjon der strømmen blir lenge borte.

Den kan du få ved henvendelse til Lofotkrafts kundesenter på telefon 76 06 76 06, eller du kan laste den ned på ved å gå inn på nettsiden www.lofotkraft.no/beredskapsbrosjyre/

Ja til Lofotkrafta!

Lofotkrafta har fått meget god mottakelse, i følge en undersøkelse vi gjorde i januar i år. Men det er noen spørsmål som krever svar...

Og de spørsmålene handler i hovedsak om priser og produktinformasjon. Det er temaer som du finner mye informasjon om på vår hovedside, lofotkraft.no.

Når det gjelder kraftpriser, så finner du ikke dem hos oss. Men Konkurransetilsynet har en god oversikt over disse prisene.

Lofotkraft er, som alle andre kraftselskap i Norge, underlagt en rekke formelle krav fra myndighetene om hvordan vi skal informere våre kunder. Det gjelder for eksempel måleravlesning og kundeservice. Det skjer på nettsiden lofotkraft.no.

Da vi lanserte Lofotkrafta i fjor var ambisjonen å fortelle om hva vi gjør – og hvorfor vi prioriterer som vi gjør. Lofotkrafta er både en nettside og et magasin, som distribueres til alle husstander i Lofoten.

Undersøkelsen gikk til 7000 av våre kunder, der 679 svarte, noe vi er meget fornøyd med. Svarprosenten innebærer en feilmargen på +/- 1,6 prosent.

De viktigste svarene vi fikk:

- Tre av fem har lest eller tittet i magasinet.
- 1 av 2 har vært inne på Lofotkraft.no
- Bilder og innhold scorer høyt og man finner det man er interessert i, som lokal stoff og historiefortelling.
- Forøvrig scorer printmagasinet høyst hos de eldre, mens nettsiden kommer best ut blant de yngre leserne.

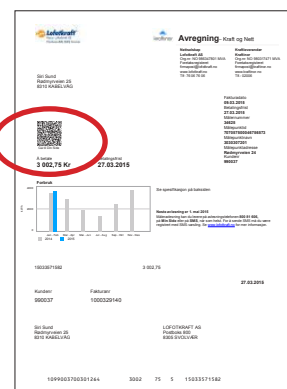
Med din kode til Min Side

Rett under adressefeltet på fakturaen du mottar fra Lofotkraft, står det en såkalt QR-kode. Den tar deg rett til Min Side.

– Vi skulle gjerne sett at mange flere tok Min Side aktivt i bruk, først og fremst fordi det er hjelp til selvhjelp, sier kundesjef Siri Sund i Lofotkraft.

– Her kan du registrere målestand, se status på fakturaene dine, sjekke forbruk og registrere

adresseforandring. Har du BankID kan du også bestille eFaktura eller avtalegiro fra Min Side, som gjør at du sparer 40 kroner hver gang du ellers ville mottatt en papirfaktura i posten, sier hun.

Trygger hverdagen. Investerer i framtiden

I fiberkablene som ligger på kryss og tvers i Lofoten, går data bokstavelig talt med lysets hastighet. For i kjernen på en fiberkabel er det ikke metall, men lys – selv om selve kabelen er svært, svært tynn.

Siden signalet består av lys, forstyrres det ikke av nærliggende kabler eller miljøet rundt. Det betyr høyere hastighet og bedre stabilitet – over mye lengre distanser enn i kabler med metallkjerne. Og kapasiteten i kabelen er praktisk talt ubegrenset.

De første fiberoptiske telekommunikasjons-systemene ble satt i drift i 1977, og den første norskproduserte fiberkabelen ble satt i prøvedrift tre år senere.

Lofotkraft®